

za sebe određuje mjeru kojom mjeri vlastitu kompetentnost u tom području gdje je, kao i u drugim područjima, potrebno stalno učiti: "Jezik trebamo pomno učiti, bogatiti svoj vokabular, sustavno, uporno i strpljivo uranjati u jezične tajne, kreativno se njime služiti."¹⁵

Ako prihvatimo da je jezik prava domovina, kao što je to izrekao Humboldt,¹⁶ struč-

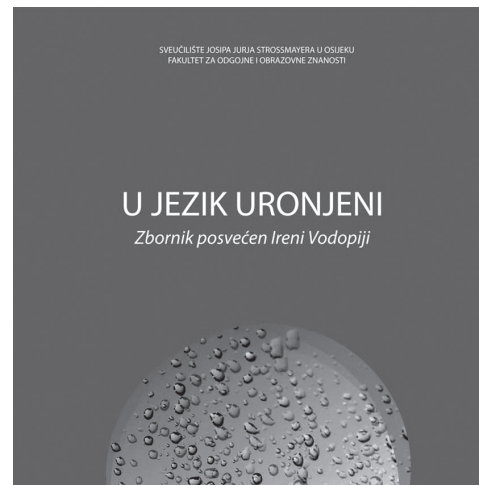
na usavršavanja koja se bave temom jezika mogu se čitati poput boljega upoznavanja svoje domovine. Uz teološki pristup temi u govoru o Riječi te neizostavno upućivanje na Bibliju kao mjesto na kojemu se upozna je Riječ koja tijekom vjeronaučne nastave postaje i sadržaj, velika je pozornost posvećena riječima s jezikoslovnoga gledišta. Zaključno, može se reći da je hrvatski jezik važan vjeroučiteljima jer je njima i njihovim učenicima prava domovina; važan je jer se njime razgovara s učenicima, potiče ih se na pravilno i jasno izražavanje te na kreativno izražavanje bilo u pisanom obliku bilo usmeno. Da bi vjeroučitelji bili što uspješniji u tome, važna im je suradnja s učiteljima i nastavnicima Hrvatskoga jezika.

Gordana Barudžija

URONJENI U JEZIK

U jezik uronjeni filološki je zbornik posvećen sveučilišnoj profesorici, metodičarki i jezikoslovki Ireni Vodopiji na kraju službenog dijela njezine profesionalne karijere. Sukladno njezinu radu i istraživačkom rasponu od metodike do lingvistike, zbornik je svojom tematikom i znanstvenom usmjerenošću obuhvatio navedena područja.

Simbolično, zbornik je predstavljen 21. rujna 2018. na njezinu matičnom Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku kao rođendanski dar niza kolega, prijatelja i suradnika domaćih i stranih znanstvenih institucija. U prigodnoj svečarskoj atmosferi njezini dojučerašnji asistenti, doktorandi, suradnici imali su priliku obratiti joj se službeno posljednji put i zahvaliti na izuzetnoj

kolegijalnosti, podršci i pokretačkoj energiji kojom zrači.

Zbornik je uspio okupiti gotovo trideset i tri znanstvenika i istraživača na dvadeset i

osam vrlo različitih filoloških tema usmjerenih na istraživanje hrvatskoga i inih jezika i to na području kulturologije, kroatistike, opće lingvistike, višejezičnosti, književnosti i metodike hrvatskoga i drugih jezika. Različita tematska područja i raznolikost znanstvenih interesa i pristupa osigurali su značaj ovog počasnog filološkoga zbornika u kojem su „Prilozi... uglavnom pisani na visokoj razini znanstvene akribije, s izvornim rezultatima koji upotpunjuju spoznaje znanosti o istraženim problemima.“ (A. Bežen, iz recenzije).

Zbornik otvara prigodan životopis kao i pregledna bibliografija radova sveučilišne profesorice Irene Vodopije, a znanstveni i stručni tekstovi uronjeni su u tzv. *jezičnu ili filološku kupku* po kojoj je zbornik dobio naziv, i to ne slučajno. U svojoj knjizi *Dijete i jezik*, od riječi do SMS-a, Irena Vodopija afirmira na području metodike metaforičku sintagmu „jezična kupka“ nastalu kalkom od njem. Sprachbad. Danas je ta metoda metodičarima, poučavateljima jezika poznata, a riječ je o metodi nastave ranoga učenja jezika, odnosno modelu usvajanja i unaprjeđivanja jezične djelatnosti govorenja djece predškolske dobi tako da se osiguraju svi uvjeti u kojima bi dječji jezični razvoj bio uspješan. To je ujedno i učinkovit način učenja materinskoga ili inoga jezika jer afirmira jezičnu okolinu koja svjesno ili nesvjesno može oblikovati dječji govor. Kako bi dijete doseglo svoje najbolje jezične sposobnosti (uz genetsku određenost i osobno djelovanje) potrebna mu je uronjenost u jezičnu kupku koju čini obitelj, roditelji, učitelji, razred, šira zajednica i institucije. Zato i radovi u zborniku dodiruju upravo ove teme i nastoje izgraditi nove i bolje uvjete za učenje i usvajanje jezična znanja kao i znanja o jeziku.

Zbornik je radi preglednosti i znanstvene protočnosti ustrojen prema temama i područjima istraživanja autora koji su se odazvali

pozivu da svojim radom odaju poštovanje svojoj kolegici Ireni Vodopiji. Zbornik je podijeljen na nekoliko poglavlja pod naslovima: *Putovima hrvatske kulture*, *U dodiru s književnošću*, *O jeziku hrvatskome*, *Dijete i jezik – od riječi do diskursa* te *Jezik i književnost u nastavi*. Naslovi poglavlja ujedno upućuju čitatelja na područja u kojima je izv. prof. dr. sc. Irena Vodopija ostvarila znanstveni prinos.

U prvom poglavlju, naslovljenom *Putovima hrvatske kulture*, u svom radu Vlado Obad svjedoči o svom arhivskom istraživanju ostavštine Vilme Vukelić u kojem doznajemo o nesretnoj sudbini književne ostavštine na njemačkom jeziku koja čeka revalorizaciju, otkrivanje zaboravljenih književnih vrijednosti hrvatske književnosti u egzilu. Ernest Barić u svom radu *Pečuh* i hrvatska kultura – hrvatska zajednica kao promicateljica mađarsko-hrvatskih odnosa uvodi čitatelja u duhovni, kulturni i povijesni život grada Pečuha, odnosno povijest hrvatske zajednice koja je označila ne samo crkvenu povjesnicu grada, nego svjedoči o višestoljetnim mađarsko-hrvatskim odnosima i utjecajima, prožimanjima i bogatoj kulturnoj povijesti hrvatskih intelektualaca koji su svojim radom i djelovanjem ostavili trag u kulturnoj povijesti Mađarske, odnosno grada Pečuha. Janja Prodan u radu *Prijevod* i adaptacije Körnerove drame *Zriny* tematizira povijest mađarske opere, a pogotovo prijevode i adaptacije drame *Zriny* s posebnim uvidom u povijesne prilagodbe te opere u hrvatskoj kazališnoj povijesti.

U nešto opširnijem poglavlju pod nazivom *U dodiru s književnošću* krećemo se različitim istraživačkim temama od paremiologije i analize antiposlovica u jeziku mladih (Melita Aleksa Varga i Ana Keglević), preko proučavanja oniomanije u romanu Melite Rundek *Izgubljeni u ormaru* (Dragica Dragan i Marijana Bošnjak), do

spoznaja što sve utječe na estetsko/slobodno čitanje dječje književnosti (Željka Flegar) na primjerima triju britanskih autora koji su izazvali renesansu čitanja. Nakon toga pratimo tragove usmene i pisane književnosti u dječjoj književnosti i saznajemo o njihovoj interpolaciji u nizu izvrsnih primjera iz osnovnoškolskih čitanaka kao i njihov mogući utjecaj na učenikov pisani, govorni i scenski izraz (Stjepan Hranjec). Tatjana Ileš u istom poglavlju zbornika analizira Narodnu knjigu Ivana i Ferde Filipovića iz 1858. godine i time afirmira narodne kalendre kao jedan od zaboravljenih i rubnih književnih fenomena povijesti hrvatske književnosti. Milica Lukić u svome radu razmatra kako filologija može biti književna inspiracija na primjeru romana Az Jasne Horvat i time potvrđuje kako veza znanosti i umjetnosti ima isti cilj – proizvodnju znanja prema kodu znanost – umjetnost – znanost, svjedočeci o praktičnoj primjeni ovoga koda. Helena Sablić Tomić u svome radu razmatra pojmove autobiografske ženske proze i teme pokrenute u Dnevniku Dragojle Jarnević koje se odražavaju i danas u tekstovima suvremene ženske proze. Andrea Vučetić pronalazi ornitološke motive u umjetničkom stvaralaštvu Dragutina Tadijanovića, a ulogu pojedinih vrsta ptica potvrđenih i analiziranih u poetskom tekstu uspoređuje s ulogom koju pticama daju biblijska ili kulturološka tradicija. Vedrana Živković Zebec postmodernistički čita roman Čovjek s crvenim štapom Ante Gardaša i zaključuje da roman pripada korpusu književnosti za djecu i mlade, a postmodernističke odrednice odnose se na autoreferencijalnost, lelujanje fikcije i faksije, pojavu intertekstualnosti i parodiranje legende o Svetom Gralu.

U poglavlju pod nazivom O jeziku hrvatskome Lidija Bakota i Valentina Majdenić ispisuju ornitološke izreke, poslovice i frazeme iz suvremenih hrvatskih općeuporab-

nih jednojezičnih rječnika i razvrstavaju ih primjenjujući konceptnu analizu prikupljene građe. Ksenija Benčina, Ivana Marinić i Ivana Moritz progovaraju o problemu prevodenja provodeći kontrastnu analizu složenice *crocodile tears* i njezine prijevodne inačice na hrvatskom jeziku *krokodilske suze*. Analiza njihovih rječničkih definicija i analiza uporabe u kontekstu pokazuje da postoje razlike u značenjima ove sintagme u dvama jezicima. Emina Berbić Kolar ispisuje pregled frazeologije kao znanosti i frazema u povijesnom i sociolingvističkom kontekstu kao i prikaz dosadašnjih istraživanja na tom području. O kraticama i metonimiji piše Mario Brdar i ukazuje na afirmaciju tvrdnje da postoji veza formalne metonimije s kraticama i akronimima u suvremenoj literaturi. U radu dokazuje da ta afirmacija nije održiva. Sanda Ham progovara o književnojezičnim morfo(no)loškim obilježjima imena i prezimena u hrvatskom jeziku, a razmatra i problematiku vezanu za dijalekatne utjecaje u sklonidbi imena, pogotovo glasovne promjene u alomorfnj osnovi u sklonidbi imena s međuotvorničkim *j*, o palataliziranoj osnovi u vokativu muških imena i sibiliziranoj osnovi u dativu i lokativu ženskih imena. Na kraju ovoga poglavlja Nina Mance analizira frazeme u Kaktus bajkama Sunčane Škrinjarić i bilježi najviše frazemskih inačica kao i poredbene frazeme.

U poglavlju Dijete i jezik – od riječi do diskursa tematizira se rano učenje jezika; tako Mirna Erk daje pregled teorija koje se bave ovladavanjem inim jezikom i promjenama koje se događaju na prijelazu stoljeća u smjeru afirmacije višejezičnog pristupa u poučavanju jezika. O ranom razdoblju usvajanja jezika progovara Dunja Pavličević Franić i usmjerava istraživanje na dobne pragme, odnosno na govorni čin u odnosu na jezik, na one sastavnice u govoru djeteta koje bi se mogle označiti nejezičnima iako

se radi o komunikacijskim pragmemima koji imaju sva obilježja jezičnih sastavnica što i dokazuje u svome radu jer ih opisuje na dvjema temeljnim komunikacijskim razinama. Lucija Šarić i Jelena Kuvač Kraljević iznose rezultate istraživanja u kojem djeca s razvojnim jezičnim poremećajem postižu značajno niže rezultate u odnosu na vršnjake urednog jezičnog razvoja na većini zadataka pri jezičnoj proizvodnji sintaktičkih jednostavnih i složenih rečenica pri čemu proizvode i raznovrsnije pogreške. Ivana Trtanj piše o diskursno-pragmatičkoj ulozi odnosnih rečenica u dječjem pripovijedanju i na osnovi istraživanja zaključuje da osmogodišnja djeca u svom pripovijedanju za razliku od šestogodišnjaka odnosnim rečenicama označavaju više različitih diskursno-pragmatičkih funkcija.

U odjeljku koji je objedinio teme iz metodike pod nazivom Jezik i književnost u nastavi četiri su rada. Vesna Bagarić Medve i Ninočka Truck-Biljan pišu o samoprocjeni kompetencija budućih nastavnika stranoga jezika za ponašanje i procjenjivanje vještine pisanja. Rezultati su pokazali da studenti – budući nastavnici (u vremenskom rasponu od 2008. do 2016.) relativno visoko procjenjuju svoje kompetencije za poučavanje, ali nešto niže za procjenjivanje vještina pisanja u stranome jeziku. Analiza samoprocjene kompetencija po naraštajima studenata otkrila je da razina samoprocjene triju skupina kompetencija uglavnom kontinuirano raste od trećega naraštaja. Nastavi hrvatskoga pravopisa zanimljivo pristupa Jadranka Nemeth-Jajić koja podsjeća na ulogu pravopisa i mjesto pravopisa u nastavi Hrvatskoga jezika uspoređujući dva pravopisa i osvrćući se na poje-

dine rasprave o nekim pravopisnim pitanjima oko kojih još nema suglasja, ali koje se mogu iskoristiti za nove pristupe i načine poučavanja pravopisa u nastavi. Višnja Pavičić Takač u svom radu razmatra odnos strategija učenja rječnika i samostalnoga učenja i zaključuje da su te dvije pojave kompatibilne, a ne suprotstavljene. Naposljetku, Ružica Pšihistal tematizira novi kurikulum hrvatskoga jezika i razmatra književni kanon za koji smatra da polako nestaje s pojavom reformskih promjena i prijedloga popisa lektire u kojima se sve manje nalaze ili nestaju nacionalni tekstovi kao što je Marulićeva Judita.

Zbornik U jezik uronjeni objedinjuje različita znanstvena područja, autore, pristupe pa tako postaje jezična kupka u kojoj pliva dvadeset i šest različitih tema koje rasvijetljaju postojeće putove znanstvene istine, pokreću nova istraživanja na različitim područjima i donose izvanredan znanstveni prinos. Zbornik je na osnovi svoga sadržaja postao djelotvoran oblik „uranjanja“ u kontekst filologije, hrvatske i inozemne, a vrijednost zbornika pokazat će njegov utjecaj na buduće čitatelje, istraživače, ljubitelje književnosti i jezika. Zbornik pokazuje, prema sudjelovanju recenzenata i dostignućima autora, da postoji kontekst u kojem produblјivanje i udublјivanje u proučavanje jezika i književnosti može biti razbistrivanje onoga što je još neotkriveno ili onoga što još ne razumijemo. Pisanjem se pridonosi stvaranju naprednije i humanije zajednice koja mari za jezik i književnost i svojim prinosom stvara bistru jezičnu kupku u kojoj se mogu kupati novi naraštaji. Upravo na tom putu svojim je radom i djelovanjem bila vođena i Irena Vodopija kojoj je posvećen ovaj zbornik.

Irena Krumes